

MEŽS

— tie nav tikai koki

Sabiedrības informēšana par mežsaimniecības aktualitātēm reģionālajā laikrakstā "STARS"

Pamatprodukcija — meža stādi un meža sēklas

Akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” struktūrvienība “LVM Sēklas un stādi” audzē meža stādmateriālu 10 kokaudzētavās gan valsts, gan privāto mežu atjaunošanai un ieaudzēšanai.

Madonas novadā, apmeklējot “LVM Sēklas un Stādi” administratīvo ēku Kalsnavas pagastā, uz sarunu aicināju direktoru **MĀRI DRUVASKALNU.**

— **Kas jauns iezīmējas “LVM “Sēklas un Stādi” darbībā?**

— “LVM “Sēklas un Stādi” šogad isteno AS “Latvijas Valsts meži” valdes lēmumu vairs nepavairot dekoratīvos stādus, jaunus spraudņus neapsakņot, bet turpmāk pievērsties tikai meža sēklu sagatavošanai, tirdzniecībai, meža stādu audzēšanai.

Pamatā būs stādi tikai no meža sēklām. Jau šopavasār Kalsnavas kokaudzētavā kā arī citās tika uzsākta dekoratīvo stādu izpārdošana, rudenī paredzēta kailsakņu izpārdošana. Viena no lielajām apsekošanām parādīs, kādu stādu apjomu esam realizējuši, kas vēl ir palicis. Šis lēmums nebija viegls, bet ir pieņemts.

— **Tātad kokaudzētavās varēs iegādāties tikai meža stādus?**

— Dekoratīvo stādu tirdzniecība norisināsies vēl šogad un turpināsies arī nākamajā pavasarī. Jā, turpmāk mūsu pamatprodukcija — sēklas un stādi meža ierīkošanai vai atjaunošanai. Meža sēklu tirdzniecība arī būs, bet nav primārais biznesa virziens, jo notiks pēc nepieciešamības nodrošināt ar šo izejmateriālu privātos kokaudzētājus, lai būtu iespējas audzēt meža reprodūktīvo materiālu, kas atbilst visām izcelsmēm un Valsts meža dienesta prasībām. Beidzam-

Māris Druvaskalns: — Siltumnīcā aug augstvērtīgāko bērza sēklu kloni.

jos gados saglabājas tendence palielināties pieprasījumam pēc lapukokiem, tāpēc koku stādi jau rudens-pavasara periodam ir laikus jārezervē. Tirdzniecībā ir nopērkami egles un priedes stādi — gan ietvarstādi, gan stādi ar uzlaboto sakņu sistēmu, ar dažādu apstrādi, lai pasargātu stādīņus no meža kaitēkļiem, kas izdara vislielāko postu (priežu un egļu smecernieks).

— **Vai meža īpašniekiem stādi ir brīvi pieejami?**

— “LVM “Sēklas un Stādi” pamatprodukcija — priedes un egles stādi — jau šajā gadā ir brīvi pie-

ejami. Jaunuzceltajā LVM Mežvidu kokaudzētavā priedes un egles stādi ir saražoti realizācijai, bet tomēr iesaku pieteikties, lai stādus rezervētu. Gan Mežvidu, gan Kalsnavas kokaudzētavā esam sākuši ražot arī bērza stādus. Plānots, ka Mežvidu kokaudzētavā ik gadu tiks izaudzēti 15 miljoni ietvarstādu meža atjaunošanai — priedes, egles un nedaudz arī bērza stādu.

Kalsnavas kokaudzētavā esam sākuši pavairot jauno produktu, kas ir *in vitro* pavairotais bērzs, kas nozīmē, ka tas ir šūnu līmenī pavairotais ģenētiski augstvēr-

tīgāku koku pēcnācējs, klonēts koks. Pagājušajā gadā sākām ar to nodarboties, iekļāvām savā zinātniskajā izpētes procesā, praktiskā ražošanas notiks, piesaistot zinātnes atbalstu ražošanas un pavairošanas praksē. Izveidojusies laba sadarbība ar meža zinātnes institūtu “Silava”. Kokaudzētavā aug šie meristēmu stādiņi, kas varbūt vizuāli neatšķiras, bet ir ar zināmu ģenētisko izcelsmi — “personas kodu”.

Jaunajā LVM Mežvidu kokaudzētavā šogad uzsākta arī bērza ietvarstādu audzēšana. Šogad ir iesēts 2,2 miljoni bērzu, bet visi

bērza stādi jau ir rezervēti. Lauku attīstības programmas atbalsta pasākumiem mežsaimniecībai, piemēram, lauksaimniecībā neizmanto to zemju apmežošanai ir prasība, ka jāveido mistraudzes, tas nozīmē — vairāku koku sugu stādījumi. Privātie pērk no 50 līdz 2000 bērzu stādu, bet lielākos apjomus rezervē lielo mežu īpašnieki.

— **Kā dabas apstākļi skāra “LVM Sēklas un stādu” teritorijas?**

— Pavasara salnas nosaldēja arī mežu, bet dabā viss pamazām atjaunojas. 28. un 29. jūlija vētras postījumi vairāk postīja Zemgales reģionu, skarti meži ap Jūrmalu, Pierīgas meži, Tērvetes dabas parks. Šie ir lielākie vētras postījumi Pierīgas mežos pēdējo 20 gadu laikā (cieta visu sugu koki, kas trāpījās ceļā vējam). Stādu pieprasījumu gan tas tuvākajā laikā vēl nekādi neietekmēs. Pieprasījums būs, bet hektāru ziņā izmaiņas nebūs tik krāsas.

— **Kā vērtējat šo gadu?**

— Kopumā labs gads. Kokaudzētavās aug produkcija lielos apjomos. Kokaudzētavās šogad sēj kokus jau trešajai aprītei. Kad sējumi būs sadīguši un nedaudz paaugušies, kasetes ar jaunajiem stādiem tiks pārvietotas uz īpašiem pieaudzēšanas āra poligoniem.

Izvērtējam pilotprojektu, kad, izmantojot dronu, notiek skaitīšana no augšas. Tā ir jauna tehnoloģija, ko jau izmanto lauksaimnieki. Mežs sākas ar koku sēklām. Katrai koku sugai sēklas atšķiras ar uzbūvi, lielumu un nogatavošanās laiku. Patlaban ir savests daudz bērza sēklu. Spurdzītes, kas vēl nenoplūktas, tiek noņemtas sēklu ieguvei.

Arī bērzs sākas no mazas sēkliņas

Madonas novada Kalsnavas pagastā šopavasār tika atklāts LVM Mežvidu kokaudzētavas stādu šķirošanas un apstrādes komplekss, kur nākotnē izaudzēs 15 miljonus stādu gadā, pārsvarā priedes un egles stādus. Pieprasījums pēc lapukokiem mudinājis uzsākt arī bērza stādu audzēšanu.

Jaunums ir šogad Mežvidu kokaudzētavā uzbūvētā siltumnīca 100 m garumā, 25 m platumā, kurā ir iestādīta bērzu sēklu plantācija.

Jaunajā “Mežvidu” kokaudzētavā Kalsnavā uzceltajā siltumnīcā tiek audzēts bērzs un te iegūs arī bērzu sēklas.

Kā skaidroja LVM “Sēklas un Stādi” direktors Māris Druvaskalns, siltumnīcā aug šobrīd augstvērtīgākie bērza kloni, kas paredzēti sēklu ražošanai.

Bērzi jau sasnieguši 3–4 m augstumu, no kuriem pēc 2–3 gadiem plānots iegūt vērā ņemamu sēklu ražu. Te audzēšanā

ir izmantotas jaunas zinātniskās atziņas, ka uz zemes ir jābūt gaismu atstarojošam materiālam, kas kokam radītu papildus stresu, lai veicinātu augšanu un sēklu ražošanu.

Siltumnīcā viss kā slimnīcā — arī zeme ir pārklāta ar baltu plēvi, un gaisma nāk arī no apakšas. Bērzam liekas, ka nav kaut kas īsti kārtībā, ir pastarā diena, un ir jāsāk sēklas ražot. Rudenī un uz ziemu liksim papildus CO₂ iekārtu, lai atkal bērzu stimulētu radīt pēcnācējus.

Mūsu novadā arī Kalsnavas kokaudzētavā aug bērza stādi.

Te uzsākts attīstīt jaunu produktu, kas ir *in vitro* pavairotais bērzs. Speciāli atlasa tos klonus, kas ir selekcijā uzrādījuši vislabākos rezultātus. Tas ir šūnu līmenī

pavairotais ģenētiski augstvērtīgāku klonu pēcnācējs. Vienu klonu pavairo daudzos eksmeplāros. *In vitro* stādiem zināmi vecāki — pēc numura, pēc “personas koda”.

Kalsnavas kokaudzētavā ir arī parastais bērza ietvarstāds, kas ir sējeņi. Arī šie stādi jau ir rezervēti, jo bērza stādu nepietiek.

Projektu sagatavoja **IVETA ŠMUGĀ**
AGRA VECKALNIŅA foto

Projektu finansē
**MEŽA
ATTĪSTĪBAS
FONDS**